

ВАЗОРАТИ МАОРИФ ВА ИЛМИ ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН
ДОНИШКАДАИ ОМУЗГОРИИ ТОҶИКИСТОН ДАР ШАҲРИ ПАҶАКЕНТ
МИНИСТЕРСТВО ОБРАЗОВАНИЯ И НАУКИ РЕСПУБЛИКИ ТАДЖИКИСТАН
ТАДЖИКСКИЙ ПЕДАГОГИЧЕСКИЙ ИНСТИТУТ В Г. ПЕНДЖИКЕНТ

ПАЁМИ ДОНИШКАДА ВЕСТНИК ИНСТИТУТА HERALD OF INSTITUTE

НАШРИ МАХСУС / СПЕЦИАЛЬНЫЙ ВЫПУСК / SPECIAL EDITION

БО ҲАМКОРӢ БО ТАҲРИРИЯТИ МАҚАЛЛАҲОИ ИЛМӢ-
ПАЖӢҲИШИИ «АНВОРИ ИЛМ» ВА «ТАФАККУРИ ТАЪРИХ»

СОВМЕСТНО С РЕДАКЦИЕЙ НАУЧНО-
ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКИХ ЖУРНАЛОВ «АНВОРИ ИЛМ» И
«ТАФАККУРИ ТАЪРИХ»

IN COLLABORATION WITH THE EDITORIAL STAFF OF THE
RESEARCH JOURNALS "ANVORI ILM" AND "TAFAKKURI
TARIKH"

**ВАЗОРАТИ МАОРИФ ВА ИЛМИ ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН
ДОНИШКАДАИ ОМУЌЗОРИИ ТОҶИКИСТОН
ДАР ШАҲРИ ПАНҶАКЕНТ**

МАВОДИ

**анҷумани илмӣ-амалии байналмилалӣ “Масоили мубрами таърих, фарҳанг,
таърихнигорӣ ва манбаъшиносии халқҳои Осиёи Миёна”, дар Донишкадаи омӯзгории
Тоҷикистон дар шаҳри Панҷакент, ба муносибати 60 солагии доктори фанҳои таърих,
профессор Воҳидов Шодмон Ҳусейнович**

МАТЕРИАЛЫ

**научно-практической международной конференции “Актуальные проблемы истории,
истории культуры, историографии и источниковедения истории народов Средней
Азии” в Таджикском педагогическом институте в городе Пенджикент, в честь 60-летия
доктора исторических наук, профессора Вохидова Шодмона Хусейновича**

MATERIALS

**scientific-practical international conference "Actual problems of history, cultural history,
historiography and source study of the history of the peoples of Central Asia" at the Tajik
Pedagogical Institute in the city of Penjikent, in honor of the 60th anniversary of Doctor of
Historical Sciences, Professor Vohidov Shodmon Khuseinovich**

Панҷакент - 2021

	Исронлов С ТПИП	ВЕЛИКОМ ШЕЛКОВОМ ПУТИ	
84.	Мавлонова Ўғилой Ҳамдамовна	АДАБИЙ ВОСИТА: КИНОЯ ВА ИСТЕҲЗО ЁРТАСИДАГИ ФАРҚ	319
85.	Мадалиева Хонзода Абудвоҳидовна	АННАМАРИЯ ШИММЕЛНИНГ "ЖОНОН МЕНИНГ ЖОНИМДА" АСАРИДА АВЛИЁ АЁЛЛАР ФЕНОМЕНИНИНГ ТАЛҚИН ЭТИЛИШИ	323
86.	Мадумаров Нишонбой	ҲУНАРҲОИ МАРДУМӢ – ТАҲКИМКИМБАХШИ АРЗИШҲОИ МИЛӢ	326
87.	Маликова Нигина, Ашрапов Баҳодур	САҲМИ АСОСГУЗОРИ СУЛҲУ ВАҲДАТИ МИЛӢ, ПЕШВОИ МИЛЛАТ ЭМОМАӢ РАҲМОН ДАР ЭҲӢИ ҲУНАРҲОИ МАРДУМӢ	329
88.	Мамажонов Алишер	ЮРТ ЭРКИ ЙӢЛИДА ФИДОКОРОНА КУРАШГАН АЖДОДЛАРИМИЗ ХОТИРАСИ АБАДИЙ	332
89.	Матлубан Мирзоюнус, Субҳони Аъзамзод	ОИД БА АҲАММИЯТИ НАШРИ САРЧАШМАҲОИ АДАБИИ ОХИРИ САДАИ XIX-ИБТИДОИ САДАИ XX (Чанд мулоҳиза аз таҳқиқи "Асомию-л- кутуб"-и Шарифшон-махдуми Садри Зиё)	337
90.	Мамашарипова М.	ИСТОРИОГРАФИЯ ИЗУЧЕНИЯ ИСТОРИИ КИШЛАКОВ ФЕРГАНСКОЙ ДОЛИНЫ В XX ВЕКЕ	348
91.	Маҳмаёров Алишон Қиёмиддинович,	БУЗУРҒОН СОҲТА НАМШАВАНД, БУЗУРҒОН ЗОДА МЕШАВАНД! (Муҳаббатномаи як шоғирд)	351
92.	Mukhtarov Sardorbek Saydullo oqli	AMIR TEMUR'S PERSONALITY, ARMY FORMATION, MILITARY SKILLS	353
93.	Маҳкамов Саидкул Суярқулович, Ҳўцаев Диловар Зарифович	ТАҶРИБАИ ТАҶРИҲИИ ДАВЛАТДОРНИ СОМОНИЁН ВА ДАВРОНИ ИСТИҚЛОЛИЯТ ҲАМЧУН ОМИЛИ ЯҚПОРЧАҒӢ ВА ТАҲАММУЛПАЗИРӢ – ОМИЛИ ВАҲДАТ ВА ПОЙДОРНИ ДАВЛАТ	356
94.	فیض خواجہ محمودوف (فیض محمود)۔ کارشناس ارشد نسخ خطی پژوهشگاه تاریخ و شرق شناسی فرهنگستان علوم	نگاهی به چند نسخ خطی آثار میرزا عبدالقادر بیدل دهلوی در کتابخانه خصوصی "بهروز بخاری" (تحت سرپرستی دکتر بابر امینوف مورخ و باستانشناس ازبکستان در تاشکند	361
95.	Махмудова Нигора Баротовна	РЕВИЗИИ ТУРКЕСТАНСКОГО КРАЯ В 1908-1909Г.Г.: ЕЁ ЦЕЛИ И ПРИЧИНЫ	371

17. Besenval R., Isakov A. Sarazm et les débuts du peuplement agricole dans la région de Samarcand // Arts Asiatiques. Paris: l'Ecole française d'Extrême-Orient 1989. T. 44. P. 5–20
18. Ghirshman R. Iran, Parthians and Sassanians. L., 1999. PP. 105–115.
19. Lyonnet B. (avec la collaboration de A. Isakov et le participation de N. Avanessova). Sarazm (Tadjikistan) céramiques (Chalcolithique et Bronze Ancien). Paris: De Boccard, 1996. 131 p. (Mémoires de la mission archéologique française en Asie Centrale. T. 7).- С.127

АДАБИЙ ВОСИТА: КИНОЯ ВА ИСТЕХЗО УРТАСИДАГИ ФАРҚ

Мавлонова Уғилой Ҳамдамовна
Бухоро давлат университети танич докторанти
Бухоро, Ўзбекистон
dagotys@mail.ru, +998914038305

Аннотация: Мазкур мақолада адабий восита бўлмиш киноя ва истеҳзо уртасидаги фарқлар ўрганилган, стилистик воситанинг ҳар бир турига дунё олимлари берган таърифлар келтирилган, бу икки воситани ифодалаш усуллари очиб берилган.

Калит сўзлар: киноя, истеҳзо, стилистик усул, масхара қилиш, адабий восита.

LITERARY MEDIA: THE DIFFERENCE BETWEEN IRONY AND SARCASM

Mavlyanova Ugiloy Khamdamovna
PhD Researcher of the Bukhara State University
Bukhara, Uzbekistan
dagotys@mail.ru, +998914038305

Abstract: This article examines the differences between irony and satire as a literary medium, the definitions of each type of stylistic tool are given by world scholars, and the methods of expressing these two tools are explained.

Key words: irony, sarcasm, stylistic method, ridicule, literary medium.

Нотиқлик санъати ва бадний асарнинг муҳимстилистик компоненти зукколик, яъни, доимо кутилмаганда илгари ҳеч қачон бирор алоқада бўлмаган фикрларни бирлаштириш ҳисобланади. Зукколик ва топқирлик нутқда турли хил функцияларни бажаради: тингловчилар билан алоқа ўрнатишга, мантиқий усуллар кучсиз бўлган пайтда йўқолган эътиборни тиклашга ёрдам беради. Аммо энг асосийси у ғоявий рақибга зарба бера олади ва ижтимоий-жамоавий иллатларни жамоат олдида кулгига қўя олади.

Бундай кўникма ҳам ижобий, ҳам салбий хусусиятларга эга. Ўз муаллифини бошқалардан устун қўядиган аччиқ гаплар рақибларни энг ноқулай аҳволга солиб қўйишга ёрдам беради. Бундай зукколикнинг икки тури мавжуд. Биринчиси – бу киноя. Одатда, у жаҳлсиз, хушмуомала, мазах қилувчи, ижобий бўлади. Киноя ўзига эътиборни жалб қилиш учун ишлатилади. Кинояли одам кўпинча инсонларнинг кўнглидан жой олади. Иккинчи тури - истеҳзо. Истеҳзо, аслида бироз парда билан қопланган, аммо ёмон ниятли ва ақлли масхара бўлиб, у кимга қаратишган бўлса, ўша

одам унчалик ақли эмаслигини атрофдагиларга кўрсатади. Бундай масхаралаш доимо шохидларни талаб қилади, чунки истехзо қаратилган унчалик ақли бўлмаган суҳбатдош олдида зукколикни намоён қилиш нодонлик ҳисобланади. Истехзони ишлатадиган одамлар доимо миннатдор томошабин учун ҳаракат қиладилар. [Дипломная работа, 2015: 120]

Юмор ҳисси руҳиятнинг хусусияти бўлгани ҳолда, ижтимоий шартлашган ва йўналтирилган бўлади, сатира эса доимо тарафкашликка асосланади. Ҳар хил аудитория турли хил ҳодисаларнинг устидан кулади.

Тингловчилар ёки китобхонлар кулгусини самарадорлигининг зарурий шартини қатъий меъёр ҳисси, шунингдек, юқори бадний дид ҳисобланади. Кўполҳазиллар ва нотўғри пичинглар ижодга тузатиб бўлмас зарар етказиши мумкин.

Замонавий жамиятда киноя ва истехзо янги маъно касб этди. Ушбу стилистик услублар интернет, оммавий ахборот воситаларида, шунингдек, замонавий муаллифларнинг бадний асарларида фаол қўлланилади. Стилистик услублар кўпичча моветон ҳисобланадиган, одоб-ахлоқ меъёридан ташқари бўлган реакцияни яшириш учун ишлатилади.

Инглиз юморидаги киноя ва истехзо миллий қадриятларни акс эттиради, чунки киноя жаҳон маданиятидаги маданий доминант ва ахлоқий-этик қадриятларни акс эттиради.

Киноя атамасининг тарихи қадимги даврларга бориб тақалади. Кинояни ҳодиса сифатида ҳатто антик мутафаккирлар ҳам ўрганганлар. Аристотел кинояга қуйидаги таърифни берган: “Бу шундай турки, қачонки биз ҳис қилганимиздан кўра бошқача гапирсак, кулгили туюлади”. Кундалик ҳаётда бу “Мен бир нарсани айтаман, аммо бошқа нарсани ўйлайман” деганидек.

Афлотуннинг фикрича, “киноя шунчаки ёлғон ва бемаъни гап эмас, у ёлғонни фақат ташқи томондан ифодаладиган ва моҳиятига кўра ифода этилмайдиган нарсанинг бутунлай аксини ифодаловчи нарсadır. Бу ўзида жуда аён муҳрга эга бўлган, ўзини камситиб кўрсатиш орқали олий адолатли мақсадга эришишга қаратилган қандайдир мазах ёки масхарадир”.

Сукрот киноянинг энг ёрқин ташувчиси ҳисобланган. Унинг ёрдамида Сукрот суҳбатдошига ўзининг чексиз саволларини берган, натижада унга ҳақиқат ошкор бўлар эди. Сукротнинг кинояси ҳақиқатга хизмат қилган.

Аристон Кеосский (мил.ав. III аср) кинояга мойиллик яширин кибрнинг белгисидир, деб ҳисоблаган. Аристон мутакаббир ва мағрур файласуфлар қаторига Сукротни ҳам киритган. [Дипломная работа, 2012: 105]

Охир-оқибат, қадимги юнон тилида “киноя (ирония) қилиш” бу “ёлғон гапириш”, “масхара қилиш”, “муғомбирлик қилиш” деган маъноларни англата бошлади, “ироник” эса “сўз билан алдайдиган” кишини билдирган.

Албатта, кинояда бошқалардан фарқ бор: бошқалар бировларни камситадилар ва ерга уриб, ўзларини юксакларга кўтарадилар. Ирониянинг мазмуни, уни ифодалаш техникаси ва функцияси, умуман, ирониянинг икки томонлама табиатининг замонавий тушунчасига мос келади:

1. Ирония - ифодаланадиган ғоянинг аксини ифодалаш усули. Назарда тутган нарсанинг аксини айтаман. Шакл жиҳатидан бу “мақтайман, аслида эса қоралайман”. Ёки аксинча: Шаклига кўра камситаман, аслида эса улуғлайман, мақтайман, сийлайман. Иронияда менинг “ҳа” деганим доим “йўқ”ни, “йўқ” деганим “ҳа” деган маънони англатади.

2. Ирониянинг мақсади қанчалик эзгу бўлмасин, масалан, юксак ғояни вужудга келтириш, бирор нарсага кўзни очиш, жумладан, ўзига нисбатан кўзини очиш, барибир бу ғоя иронияда салбий воситалар билан тасдиқланади.

3. Ирония мақсадининг яхшилигига, ёки ҳатто унинг беғаразлигига қарамай, ирония ўз-ўзини қониқтиришга олиб келади. Дарҳақиқат, бу нафақат эстетик ўзини ўзи қондиришдир.

4. Ирония ишлатадиган одамга нозик ақл, кузатувчанлик, "секинлик", "донишманднинг ҳаракатсизлиги" (тезкорлик эмас) хусусиятлари хос дейилади. Аристотел ҳатто ироник "руҳининг буюклиги"га ишора қилган. Рус тилшунос ва маданиятшунос тадқиқотчиси А.Ф. Лосев иронияни, гарчи ўта ақлли ("нозик ақл" белгиси сифатида), олийжаноб ("руҳ улуғлиги"нинг белгиси сифатида), нафис (ўзининг нафосатлилиги билан эстетик завқ бағишлаши) бўлса ҳам, уни ҳимоя механизми деб таъкидлайди. [Мавлонова Ў.Х., 2020: 106]

Дастлаб, ирония ва рационализация ўртасидаги фарқни таъкидлаш лозим: ирония бу рефлексия қилиш, вазиятга тўлиқ берилишдан чиқиш қобилиятидир. Бу ҳолат, агар вазиятнинг устида бўлмаса, ичида эмас унинг ёнида бўлади. Унинг ёнида туриш эса одамга куч бағишлаб, унга устунлик беради. Унда узоқлашиш, бегоналашиш имконияти, уни ўзиники қилмаслик, бегона, ғалати қилиш қобилияти бор, бу энди вазиятга янгича қараш қобилиятидир.

Замонавий олимларда киноянинг бир нечта таърифлари мавжуд. Киноя - қарама-қаршилигига қараб кўчириш асосида ёки бошқача айтганда, сўз (ибора) нинг тесқари маънода қўлланилиши асосида қурилган стилистик усул ҳисобланади, масалан: "Ақллисан, ука!" (нодон одам ҳақида), "Яхшигина иш!" (жуда ёқмайдиған нарса ҳақида), A fine friend you are (туширган ёки хиёнат қилган дўст ҳақида). Киноя машҳур романларнинг сарлавҳаларида ҳам кўзга ташланади: "Ювош америкалик", "Қаҳрамоннинг ўлими".

Киноя – бу алмаштириш тамойилига кўра амалга ошириладиган иккинчи даражали белгилаш бўлиб, аммо метафора ва метонимиядан фарқли равишда ўхшашлик асосида эмас, балки қарама-қаршилик асосида амалга оширилади. Кинояни эстетик категория ва тил категорияси сифатида фарқлаш лозим бўлади. Тил категориясини Э. Ризел "тор маънодаги киноя" деб атаган эди.

Киноянинг стилистик вазифаси юмористик коннотация, шунингдек, масҳара, сарказм коннотацияларини яратишдан иборат.

Шуни эсда тутиш керакки, "киноя" атамаси кўп маънолидир. Стистикада киноя –тропдан ташқари, кинояни алоҳида парчалар ёки бадий асарга сингиб кета оладиган муаллиф муносабати сифатида тушуниш ҳам долзарбдир. Киноя қаҳрамоннинг (муаллифнинг) баъзи бир баёнотларини ифодалайди, лекин зиддияти бўйича ўтказишни англатмайди. Бундай киноя қарама-қаршиликни назарда тутмайди, лекин бошқа тил воситалари билан яратилиши мумкин. Масалан, The bookshelf boasted half a dozen of books, деган гапда кинояли маъно метафорага асосланади.

Кинояга мисоллар:

- Stoney smiled a sweet smile of an alligator.
- She was a charming old lady with a face like a bucked of mud.
- Brandon liked me as much as Hiroshima liked the atomic bomb.

Истеҳзода ҳам, худди киноя каби, ягона таъриф мавжуд эмас. Унинг илмий таърифи қуйидагича: Сарказм (юнонча "гўштни парчалаш") - сатирик фош қилиш турларидан бири, заҳарханда мазах, истеҳзонинг энг юқори даражаси бўлиб, у нафақат назарда тutilган ва ифодаланган контрастнинг кучайишига асосланади, балки атайлаб назарда тutilган нарсани дарҳол қасддан очиб ташлашдир.

Сарказм (юнонча "гўштни йиртаман") - комик турлардан бири; истеҳзонинг энг юксак даражаси, тасвирланадиган нарса устидан ёвуз ва аёвсиз масҳара қилиш.

Macmillan Dictionaryда шундай таъриф берилган:

Sarcasm – the activity of saying or writing the opposite of what you mean, or of speaking in a way intended to make someone else feel stupid or show them that you are angry. [5]

Longman нашриёти “Dictionary of English Language and Culture” луғатида қуйидаги таърифни беради:

Sarcasm n. Speaking or writing using expressions, which clearly mean the opposite to what is felt, especially in order to be unkind or offensive in an amusing way: She was an hour late. «Good of you to come,» he said with heavy /withering sarcasm. [Dictionary of English Language and Culture, 1992: 1528]

Деярли барча сатирик адабиётлар истехзо элементлари билан тўлдирилган. Сарказм мисоллари ўзбек халқ шеърлятида ҳам учрайди. Ушбу комик турнинг ўзига хос фош этувчи, айблов шакллари туфайли лирик ва дидактик жанрларда, шунингдек, нотиклик санъатида кенг тарқалган. Сарказм сатира ва юморда қўлланиладиган энг муҳим стилистик воситалардан бири ҳисобланади.

Аслида эса у қадимги юнон ва рим фалсафасининг ривожланиши давридаёқ кенг тарқалганди. Кўпгина файласуфлар ҳукмдорлар ва юқори амалдорларни масхара қилиш учун киноядан фаол фойдаланар эдилар. Уйғониш даврида сарказм адабиётда, ҳатто рассомчиликда ҳам намоён бўлганди.

Адабий восита сифатида истехзо асар мазмунига экспрессив ифодани, баён қилиш шаклига эса услубий ўзига хосликни беради. Кинояли ижоҳ муаллифнинг персонажга ёки тасвирланаётган вазиятга муносабатини намоён этиши, вазиятнинг бемаънилигини таъкидлаши, образларнинг пафослиги ва ҳаёлий аҳамиятини аниқлаши мумкин.

Хулоса қилиб айтганда, истехзо шафқатсиз танқид учун қўлланилади, бу билан шахсий инсоний фазилатларнинг хунуклиги ёки ҳаётий позицияларнинг ахлоқсизлиги, яъни нафақат карикатура шаклини олади, балки жамоатчиликнинг мурасасиз танқидига сабаб бўлади.

Шу билан бирга киноянинг истехзодан қуйидаги фарқларини ажратиб кўрсатиш мумкин:

- Киноя–нутқ объектга яширин, парда остида салбий баҳо бериш усули.
- Истехзо– мажозий гап минимал даражада фош қилувчи кўчма маъно билан ифодаланган троп.
- Киноя шаклидаги гап доим ижобий бўлиб, яширин масхарадан фарқли равишда унинг маъноси кулгуга олиб боради.
- Истехзоли гап ёки мурожаат камситадиган танқид предметига нисбатан тўғридан-тўғри ишора қилади.
- Киноя ҳажвий адабий асарларда ва оғзаки образли нутқда ўзига хос комик сифатида қўлланилади.
- Истехзо ҳеч қачон мулойим бўлмайди; у бадний ифоданинг ўткир сатирик воситаси сифатида одатда айбловчи нотиклик нутқларида ва ижтимоий-сиёсий мазмундаги публицистик матнларда қўлланилади.

Стилистик нуқтан назардан истехзо, гарчи киноя билан қандайдир ўхшаш бўлса-да, бу тушунча билан уйғунлашмайди. Истехзо ҳолатида биз одамнинг содир бўлаётган нарсага ёки бошқа бир шахснинг ҳатти-ҳаракатига нисбатан кескинроқ, баъзан ҳатто кинояли муносабатини кузатамиз. Унинг ифода воситаси сифатида ишлатилиши бирор нарсени танқидий баҳолаш нотаги билан шартлашади. Кинояни эса бундай ўткир ва аччиқ восита деб таърифлаб бўлмайди, унга кўпроқ пардали ва ижобий сифатлар хосдир.

Фойдаланилган адабиётлар:

1. Средства экспликации иронии в художественной прозе Э.М. Ремарка (прагматический и переводческий аспект). Дипломная работа [120,1 К], 17.04.2015.
2. Проведение прагматического исследования иронических высказываний в аспекте их акторечевых свойств с учетом той роли, которую ирония играет в речевом общении. Дипломная работа [105, 5К], 16.05.2012
3. Ugiloy Khamdamovna Mavlonova, Dilfuza Salimboyevna Ruziyeva. THE USE OF IRONY IN LITERATURE // International Scientific Journal Theoretical & Applied Science. – 2020. – Issue 04, Volume 84. SOI: 1.1/TAS DOI: 10.15863/TAS.
4. Mavlonova Ugiloy Khamdamovna 2020. Similarities and differences between types of comic. *International Journal on Integrated Education*. 3, 9 (Sep. 2020), 105-107. DOI: <https://doi.org/10.31149/ijie.v3i9.596>.
5. Longman Dictionary of English Language and Culture. Harlow, Essex, England : Longman, 1992. P.1528, B.27.
6. <https://www.macmillandictionary.com/dictionary/british/sarcasm>

АННАМАРИЯ ШИММЕЛНИНГ “ЖОНОН МЕНИНГ ЖОНИМДА” АСАРИДА АВЛИЁ АЁЛЛАР ФЕНОМЕНИНИНГ ТАЛҚИН ЭТИЛИШИ

Мадалиева Хонзода Абудвоҳидовна
Ўзбекистон халқаро ислом академияси
таълим докторанти
Почта: gauxonzoda@mail.ru тел: + 998909169393

Ислом динида пайғамбарлар, валийлар, тақводорлар фақатгина катта ҳурматга лойиқ шахслар сифатида қаралади. Пайғамбарлардан кейин авлиёларнинг даражаси баланд ҳисобланади. Авлиё (араб. валий сўзининг кўплиги) – тақводор инсон демакдир. Улар Аллоҳ қайтарган ишлардан қайтиб, буюрган ишларини қилган ва ўзини турли ёмон амаллардан, шаҳватлардан, инсонларга озор беришдан сақланиб, эзгу ҳислатлари сабабли шу даражага эришган мўъминлар саналади. Авлиёликка Аллоҳнинг инояти ва ўзининг меҳнати билан эришиш мумкин, деб эътиқод қилинади. Албатта бу тасаввуф орқали, нафси поклаш билан амалга ошади. “Тасаввуф сулук тарзи бўлиб, унинг асоси нафс пок ва руҳ олий бўлиши учун содда ҳаёт ва фазилатлар ила зийнатланиб яшамоқдир”, -деган эди Шайх Муҳаммад Содик Муҳаммад Юсуф¹.

“Аллоҳ таоло айтади: “Авлиёлар менинг бандаларим, яратган махлуқларим ичида менинг маҳбуларим. Улар (бандаларга) мени зикр қилишни эслатадилар, Мен ҳам уларни зикр қилишни(бандаларга) ёдга соламан”². Шу сабабдан, валийлар Аллоҳнинг энг суйган бандалари ва дўстлари бўлиб, улар одатда валийликларини оммага ошкора қилмайдилар. Зеро, бу уларга бўлган ихлос ҳаддан ошиб, муқаддаслаштирилиб юборилишига олиб келиши мумкин. Бу каби ҳолатларга тарих гувоҳ ва ҳозирги кунимизда ҳам баъзан учраб туради.

Авлиё инсонлар асосан эркаклар бўлсаларда, улар орасида авлиёлик даражасига етишган авлиё аёл –“валийя”лар учраб туради. А.Шиммел авлиё аёллар ва тасаввуф шеърлятидаги аёл, маҳбуба тимсолларига қизиқиши кучлилиги сабабли айнан улар бўйича изланишлар олиб боради. Изланишлари натижасида 1995 йилда «Жонон

¹ Шайх Муҳаммад Содик Муҳаммад Юсуф. Тасаввуф ҳақида тасаввур. – Т.: Шарқ, 2011. – Б. 32.

² Ал-Ҳаким ат-Термизий. “Наводир ал усул” асарини асосида / Таржимон ва муқаддима муаллифи И.Усмонов. –Т.: Мовароуннаҳр, 2006. – Б. 31.